

Bava Metzia (Mishnah 65a)

מִרְבִּין עַל הַשְּׂכָר — **One** who rents out his property **may increase the rent** for payment that is delayed, וְאִין מִרְבִּין עַל הַמָּכָר — **but one** who sells something **may not increase the purchase price** for payment that is delayed. כִּי־כֵן — **How so?** הַשְּׂכִיר לֹא אֶת הַחֲצֵרוֹ — **If one rented his courtyard to someone,** וְאָמַר לוֹ — **and [the owner] said to the [renter]:** אִם מֵעַכְשָׁיו הֲרִי הוּא לְךָ בְּעֶשֶׂר סָלְעִים לְשָׁנָה — **“If you pay me now a full year's rent in advance,** אֶתָּה נוֹתֵן לִי — **[the courtyard] is yours for ten selaim for the year.** וְאִם שָׁל חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ — **But if you pay me each month for that month,** סָלַע לְחֹדֶשׁ — **the price is one sela per month,** a total of twelve *selaim* for the year.” מִוֹתֵר — **This is permitted.** מִכֵּר לֹא אֶת שְׂדֵהוּ — **On the other hand, if one sold his field to someone,** וְאָמַר לוֹ — **and [the seller] said to [the buyer]:** אִם מֵעַכְשָׁיו אֶתָּה נוֹתֵן לִי — **“If you pay me now,** הֲרִי הִיא שְׁלֶכֶת בְּאַלְפֵי זָוָה — **[the field] is yours for one thousand zuz. ... אִם לְגֹרֶן ... But if you pay me later during the threshing season, ... בְּשָׁנִים עֶשֶׂר — the price is twelve manehs (i.e. twelve hundred zuz).” .. אָסוּר — This is prohibited.**

Bava Metzia (Gemara 65a)

מָה שֶׁנֶּאֱמַר רִישָׁא רִישָׁא וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר סִיפָא — **What is the difference between the first case of the Mishnah and the latter case of the Mishnah?** שְׂכִירוֹת אֵינָהּ מִשְׁתַּלְּמֶת אֶלָּא — **Rabbah and Rav Yosef both said:** וְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַרְוַיְהוּ וְהָאִי בִּין דְּלָא — **Rent is only payable at the end** of the rental period, not in advance. בְּסוֹף — **Rent is only payable at the end** of the rental period, not in advance. מָטָא זְמַנָּה לְמִגְבָּא — **Therefore, regarding [the one] who rents out his courtyard, since the time to collect the rent does not arrive until the end of the month,** לֹא אֲגַר נִטְר לִיה — **[the higher price] of a zuz per month does not constitute “reward for waiting,”** מִשְׁוֹא הוּא דְהִכִּי שְׁוִיָא — **because we say that this is what it is actually worth;** וְהָאִי דְקָאָמַר לִיה — **and the fact that [the owner] said to [the renter]:** אִם מֵעַכְשָׁיו אֶתָּה נוֹתֵן לִי — **“If you pay me now for a year in advance** הֲרִי הוּא לְךָ בְּעֶשֶׂר סָלְעִים לְשָׁנָה — **it is yours for a cheaper price of ten selaim for the year,”** אִזְוִילִי הוּא דְקָא מוֹזִיל גַּבִּיה — **is simply a reduction of the true price, which he is reducing for him for early payment. ... סִיפָא — In the latter case of the Mishnah,** כִּין דְּזָבִינִי — **since it concerns sales, .. וְבַעֲי לְמַשְׁקַל דְּמִי מֵעַכְשָׁיו .. where [the seller] ought to be paid immediately,** the cheaper price quoted for immediate payment must be considered the true price. לְכַד אֲגַר נִטְר לִיה הוּא וְאָסוּר .. — **Therefore, [the higher price] is “reward for waiting.”**

אָמַר רַב נַחֲמָן — **Rav Nachman said:** טְרַשָׁא שְׂרִי — **A transaction known as tarsha, a sale in which an item is sold on credit but at a higher price, is permitted.** אִיתְגַּבִּיה רַמִּי בַר חַמָּא לְרַב נַחֲמָן — **Rami bar Chama challenged [Rav Nachman] from the Mishnah;** וְאָמְרִי לָהּ רַב עוֹקְבָא בַר חַמָּא לְרַב נַחֲמָן — **and some say it was Rav Ukva bar Chama who raised the objection to Rav Nachman:** וְאִם לְגֹרֶן — **The Mishnah states that if the seller says to the buyer: “But if you pay me later during the threshing season,** בְּשָׁנִים עֶשֶׂר מְנָה — **the price is twelve manehs,”** אָסוּר — **it is prohibited. — ?** — אָמַר לִיה — **[Rav Nachman] said to him:** הֲתָם קָץ לִיה — **There, in the case of the Mishnah, [the seller] also stipulated to [the buyer] a reduced price if he pays immediately.** הֲכָא לֹא קָץ — **Here, in the case of tarsha, however, I permitted it only when [the seller] did not stipulate to [the buyer] a reduced price for immediate payment.**

שלחן ערוך (יו"ד קעג, א) - מכר לחבירו דבר ששוה עשרה זהובים בי"ב בשביל שממתין לו אסור... במה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידוע כמו פלפל או שעוה אבל טלית וכיוצא בו שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע מותר למכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני ובלבד שלא יאמר לו בפירוש אם תתן לי מיד הרי הוא לך בעשרה זהובים ואם לזמן פלוני בי"ב. ויש מי שאומר שאפי' אינו מפרש בהדיא אין היתר אלא במעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הוה ליה כמפרש ואסור.

שני מחירים

דעת סופרים (קעג, ה) - אפילו אם אין למוכר ריוח מהתוספת וכגון שהוא עצמו קנה חפץ זה מאחר באשראי ומה שמקבל מזה עבור המתנת המעות הוא נותן למוכר שלו גם כן אסור.

משנת רבית (ז, ב) - אם הקונה משלם על ידי טשעק או כרטיס אשראי אסור למוכר להוסיף על המחיר משום שצריך להמתין על המעות... מיהו אם יש למוכר הוצאות וטירחא יתירה בתשלומים שעל ידי טשעק או כרטיס אשראי מותר לו להוסיף על המחיר. [וע"ע ברית יהודה כב, ו].

אין שומתו ידוע

משנת רבית (ז, ו-ז) - המוכר סחורה או חפץ שאין לו מחיר קצוב וידוע מותר להוסיף מעט על המחיר משום שהקונה ישלם לאחר זמן, דכיון שאין מחירו ידוע אין הרבית ניכרת... כגון קרקעות בתים ספרי תורה אבנים טובות מכונית משומשה... חפצים שיש הבדל גדול במחירים בין מוכר אחד לשני.

ברית יהודה (כב, יג) - אם הלוקח אומר לו שרוצה לקנות בתשלומים והמוכר עושה חשבון בנוכחותו לפי מספרי ואחוזי הרבית אף על פי שלא פירש לו בפיו הרי זה כמפרש. ויש להסתפק בשני קונים באותו זמן שלאחד הוא אומר במזומן בעשרה ולשני הוא אומר בהמתנה בי"ב.

מעלהו מעט

ש"ך (קעג, ב) - כיון דאין אונאה לקרקעות וגם אין כיוצא בו נמכר בשוק כל שהוא דרך מקח וממכר שאינו נראה כרבית מותר אלא אם כן פירש בפירוש אם מעכשיו בכך ובך אם לזמן פלוני בכך וכך שאז אסור.

חוות דעת (קעג, ג) - פחות משיעור אונאה לא מיקרי מעליהו הרבה כמו שכתב הש"ך להתיר בקרקעות כיון דאין בו אונאה וכן נראה מכל הפוסקים שהביא הבית יוסף שכתבו דוקא במעליהו בכפל וכפלי כפלים.

שער דעה (קעג, ב) - מה ענין רבית לאונאה דנהי נמי שאין אונאה לקרקעות היינו מפני שהוא גזירת הכתוב כמו שטרות והקדשות אבל מכל מקום לענין רבית למה לא יהא מיחזי כרבית.

נתיבות שלום (עמ' תכא) - בחפץ שאין שומתו ידועה כגון כלים משומשים וכיוצא בהם רק אם יקח מחיר מופרז מאד יחשב בגדר מעלהו הרבה שנאמר דהרבית ניכרת לעין כל.

דעת סופרים (קעג, יח) - בקרקע כיון דאין אונאה לקרקעות וגם אין כיוצא בו נמכר בשוק כל שהוא דרך מקח וממכר כל זמן שאינו נראה כרבית מותר, ומיהו אם אמר בפירוש אם מעכשיו בכך וכך ואם בזמן פלוני ביותר אסור.

הנחה למשלם במזומן

חכמת אדם (קלט, ה) - אם המקח בכל החנויות בי"ב והמוכר הזה צריך למעות ואומר אם תרצה ליתן לי במזומן אמכור לך בעשרה ואי לא איני מוכר אלא כפי השער בכל החנויות בי"ב אף על גב דמפרש אם מעכשיו בעשרה מותר שזה רוצה לזלזל בשביל המעות. [וע"ע מחנה אפרים (לא)].

שלחן ערוך הרב (כא) - כיון שנתרצה ליקח יו"ד הרי אילו היה לו מעות לקח ביו"ד ובשביל המתנה נותן לו י"ב. יד אברהם - יש לחוש שיאמר כן אף אם אינו שוה עכשיו י"ב.

משנת רבית (ז, ג) - אפילו אם החפץ שוה י"ב דינר וכך מחירו בכל החנויות ואם כן ברור שאינו מייקר עבור ההמתנה אלא שמוזיל אם ישלם מיד מכל מקום דעת רוב פוסקים שכל זמן שמפרש שני מחירים שוב אסור למוכרו במחיר הגבוה. חניות שעושים מכירה כללית שמוזילים אחוז מסויים לכל הקונים שמשלמים מיד נראה דלדעת המחמירים הנ"ל אסור לקנות באותו היום במחיר הרגיל, וצ"ע.

ברית יהודה (כב, יח) - מקובל אצל חברות בטוח שמוסיפים לחשבון הבטוח אחוז מסוים עבור פרעון בתשלומים וכשמשלמים הכל במזומן מורידים את הסכום הזה, ויש חברות אשר מכות את התשלום הזה כדמי גביה ובאופן זה אפשר שיש לצדד להקל שאפשר שהתשלום אינו אלא עבור הטרחה שיש בפרעון בתשלומים.